

Sofie TjÄru

Tamborito – lÄngs minnenas vÄgar

Sommaren 2011 Är det 43 År sedan TerjÄrvorkesteren Tamborito Äntrade scenen i TerjÄrv sportstuga fÖr sin fÖrsta officiella spelning. Spelningen var bÖrjan pÅ en intensiv period i en grupp TerjÄrvynglingars liv, men dÅ tre av ynglingarna, hÄrefter kallade gubbar, sammanstrÅlar Över en kopp kaffe stÅr det klart att tiden i Tamborito inte bara var hektisk, utan framfÖr allt hÄndelserik och rolig. Tage Lillrank, Tor-Leif Nylund och John ”Jukka” Wickman bjuder pÅ mÅnga minnen frÅn ett skede i livet dÅ de hade tid med bara tvÅ saker – att arbeta och att spela pÅ ungdomsdanser.

En dansorkester blir till

”Det var Pocken, Per-Anders Lindell, som kom med idÄn att vi skulle bilda en orkester”, minns Jukka. Pocken hade ett piano hemma och kunde spela lite. Jukka Ägde inte nÅgot instrument och undrade fÖrvÅnat vilket han i sÅ fall skulle lÄra sig att spela, varpÅ Pocken visade honom en tidning med bild pÅ en basgitarr och texten ”Basen Är orkesterns ryggrad”. SÅ var det avgjort.

Pocken kontaktade ocksÅ Tor-Leif Nylund, som hade spelat gitarr nÅgra År. TonÅrspojkarna bÖrjade Öva tillsammans, men deras allra fÖrsta framträdande var allt annat Än planerat. Debuten skedde under en ungdomsdans medan kvällens band, Jan Roberts, hade paus. Pojkarna uppmanades att gÅ upp och spela, men tvekade. En annan tonÅrspoike, Tage Lillrank, Övertalade dem slutligen genom att sÄga: ”VÅgar ni gÅ upp och spela sÅ vÅgar jag trumma.” Tages bror var medlem i Jan Roberts, men sjÄlv hade Tage aldrig tidigare spelat trummor, allra minst infÖr publik.

Framträdandet var fÖrmodligen inte nÅgon musikalisk njutning fÖr ÅhÖrarna, men det gav pojkarna blodad tand och Tage skaffade trummor och lÄrde sig spela. I bÖrjan Övade de hemma hos varandra och Tor-Leif minns hur han konstruerade en mikrofon till sin faner-Landola med hjÄlp av delar frÅn en telefon och med en rÖrradio som fÖrstärkare. Det medfÖrde att han vintertid fick Åka spark fÖr att ta sig fram med utrustningen. Med radion pÅ sparken och gitarren pÅ ryggen Åkte han de fem kilometrarna till Övningarna.

Orkestern skulle ju ocksÅ ha ett namn. Pojkarna satt och fÖrsökte komma pÅ ett bra orkesternamn samtidigt som en av dem lekte med en

tamburin. De började bolla med olika varianter av ordet tamburin och stannade slutligen för Tamborito. Ordet var också bekant från låten ”Pepita dansar” (”Tamborito i Panama”) som är skriven av Evert Taube och som låg på Svensktoppen under hösten 1968 med Elisabeth Lord. Tamborito i Terjärv spelade också låten ibland.

Orkesterlivet tar fart

Den första officiella spelningen, då med Ingvar Ljung som sångare, gav en föraning om hur hektiskt orkesterlivet skulle bli. Den 15 juni 1968 spelade Tamborito på ett dubbelbröllop vid Terjärv sportstuga och redan kl. 13 dagen därpå spelade orkestern på ett annat bröllop i Småbönders.

”I början spelade vi mest på bröllop. Det var ett bra sätt att börja, där dansade och umgicks folk under ledigare former än på ungdomsdanserna”, konstaterar Jukka.

Tids nog började bokningar till ringträffar, tonårsträffar, skolfester och regelrätta ungdomsdanser hagla tätt. Även om spelningarna var många blev de fem medlemmarna i Tamborito inte rika på sin musik. Enligt en prislista daterad 1.1.1971 kostade det 400 mark plus reseersättning att anlita Tamborito för en femtimmarsspelning en lördagskväll. Prisnivån var ungefär densamma för alla orkestrar på listan.

Bokningarna sköttes via Artist- och musikerförmedlingen i Svenska Österbotten. Gubbarna berättar att de under den mest hektiska tiden var lediga bara ett fåtal lördagar per år. Dessutom var det inte bara på lördagar det ordnades dans – onsdagar och söndagar kunde också vara danskvällar.

”He var bara arbeiiti å spelasi”, beskriver Tor-Leif.

”Vi hade många spelningar i Vasatrakten och Sydösterbotten”, minns Jukka. ”Det var egentligen ganska konstigt, för ofta var det så att orkestrarna söderifrån hade spelningar norröver och vi norrifrån hade spelningar söderöver. På väg till spelningarna mötte vi många andra orkestrar, t.ex. Dannes och Zotch, längs riksåttan och på hemvägen träffade vi samma orkestrar på nattöppna Thors bar i Oravais där många orkestrar pausade. Då fick vi höra om de andra haft mycket folk på sina spelningar och hurdan stämningen hade varit.”

”Minns ni de stora skinksmörgåsarna?” tillägger Tage.

Ungdomsdansen sedd från scenen

Trots att vägen till och från spelningarna ofta var lång behövdes inga stora tidsmarginaler. Gubbarna berättar att de brukade starta kl. 15 från Terjärv då de skulle spela i Lappfjärd. Tage och Tor-Leif säger att det visserligen inte gav mycket tid till att ställa i ordning instrument och

utrustning då dansen började kl. 20, men å andra sidan var det klart för spelning då instrument och förstärkare var uppburna på scenen och sladdarna inkopplade. På den tiden var det inte så noga med soundcheck.

En förutsättning för att tidsschemat skulle hålla var naturligtvis att bilfärden förlöpte odramatiskt. Så var det inte alltid.

”En midsommarafton var vi på väg till Härkmeri då ena hjulet på släpvagnen plötsligt lossnade. Vi såg i bakfönstret hur orkestersläpet med alla instrumenten stod och vägde på ett hjul, innan det tack och lov tippade ner på rätt köl igen. Medan vi försökte sätta fast hjulet blev vi upphunna av en annan orkester som vi skulle dela spelningen i Härkmeri med. Den andra orkestern lovade inleda kvällen och fortsätta spela tills vi kommit fram för att ge oss tid att få hjulet på plats och komma i ordning. Också den färden slutade lyckligt”, konstaterar Jukka.

Ibland kunde början av en danskväll kännas lite trög ur orkesterns synvinkel. Alla dansare ställde ju sig inte på golvet klockan åtta då dansen började, utan publiken strömmade till vartefter kvällen led. Dansbussarna förde med sig mycket publik på en gång, vilket förstås bidrog till en god stämning som också gjorde det trevligare för orkestern att spela.

”Bara vi höll ut till pausen så brukade det ordna sig. Efter pausen var det alltid full fart”, berättar Jukka. ”Pausen hölls i regel klockan tio och varade i tjugo minuter. Under pauserna höll orkestern mest till i köksregionen, men umgicks också med danspubliken. Många såg en ära i att få bjuda orkestern på en sup under pausen.”

”Bjöd di på na syp så to vi, å bjöd di int na så to vi int na”, skrattar Tage. Gubbarna tycker överlag att det gick mycket städat till under danserna, mycket tack vare att alla tendenser till bråk eller överdriven berusning avstyrades av poliser som ofta gjorde rundor på dansplatsen.

Om musiken säger gubbarna att det var Svensktoppslåtar som gällde. Det var mycket viktigt att lyssna på P3 och ”Kanske på Svensktoppen” om lördagarna, förutsatt att vädret var så bra att sändningen hördes i Terjärv. De bandade nya låtar från radion, men gubbarna tycker sig minnas att de var lite långsamma i vändningarna jämfört med en del andra orkestrar. Vissa orkestrar övade nämligen in nytt material så snabbt att nya låtar som funnits på lördagens Svensktoppslista spelades på ungdomsdanserna i Österbotten redan på kvällen samma dag.

”Musik och orkestrar från Sverige var nog stort. Ändå var det först vintern 1969 eller 1970 som jag för första gången såg en livs levande rikssvensk orkester. Då delade vi en spelning i Lappfjärd med Twilights från Sverige”, berättar Jukka.

Med utsikt över det sociala spelet

Orkestermedlemmarna hade naturligtvis god utsikt över dansgolvet och minns att de anat sig till både början och slut på många förhållanden bara genom att se vem som dansade med vem under de viktigare danserna, dvs. första dansen efter pausen, första damernas och de två sista danserna för kvällen.

”Om en pojke som fick dansa alla damernas kunde man säga ’han to slätt’”, minns Tor-Leif och Tage.

”Ett trick för pojkarna att lyckas bli uppjudna under damernas var att se till att de stod och pratade med de populäraste kavaljererna då det blev damernas. Turen kunde ju smitta av sig”, funderar Jukka.

Eftersom flickorna bjöd upp bara tre danser per kväll var det pojkarna som skötte det mesta av uppjudandet. Gubbarna har tydliga minnen av hur flickorna försökte gömma sig bakom andra då någon oönskad herre närmade sig flickhopen.

”Så gick det till redan på 1930-talet”, vet Jukka som har fått höra om då hans far i ungdomen skulle bjuda upp till sin första dans. ”Pojken närmade sig nervöst flickhopen, men hopen rörde sig förargligt nog bakåt. Det var bara en flicka som inte drog sig undan, så han bjöd upp henne. I dansen kunde han sedan konstatera att hon var halt och alltså inte hade hunnit undan som de andra då han kom för att bjuda upp.”

Om berättelsen är sann eller en skröna är det ingen som vet, men spelet kring vem som fick dansa med vem, och vad det betydde, var en källa till nervositet hos många. Jukka konstaterar att han själv var mer nervös då han var på dans i egenskap av publik än då han fick stå på scenen och spela medan andra skötte dansandet. Det var i och för sig inte helt förbjudet för orkestermedlemmarna att dansa, men i Tamborito var det mest Tage som ibland utnyttjade den oskrivna regeln om att musikerna fick gå ner från scenen och själva bjuda upp en gång per kväll.

Gubbarna minns också fenomenet tunneldans, som innebar att en del av danslokalen hade täckts in så att den var en mörk tunnel som man dansade igenom. Syftet var att de dansande i skydd av mörkret skulle våga sig på lite svärmeri om intresse fanns.

”He måra no å patast åpp i tunneln”, ler Tage. Av stockningen att döma var det många som tog tillfället i akt.

Efter sista valsen

Efter dansens slut hände det att orkestermedlemmarna blev bjudna på kaffe hemma hos någon i publiken som de kände eller hade talat med under kvällen. Speciellt ofta blev de inbjudna i Sydösterbotten eftersom man visste att orkesterns hemväg var lång.

Spelningar på Replot och i Söderudden minns gubbarna som lite speciella eftersom det inte gick någon färja tillbaka på natten. Om det inte

heller var säsong för vinterisväg fick orkestern avsluta sin spelning med övernattning. Tor-Leif och Tage berättar att övernattningen ibland höll en god standard med riktiga sängar och sängkläder, men de kunde också få göra det bekvämt för sig på pingisbord.

Att kvällarna avslutades med övernattning hörde till undantagen, även om det för det mesta var mer morgon än natt innan orkestern var hemma igen. Instrument och förstärkare skulle lastas i bilen, kaffe skulle eventuellt avnjutas hemma hos någon ortsbo och så skulle en skinksmörgås kanske inmundigas i Oravais. Ibland tog någon orkestermedlem med sig flickor som bodde lämpligt till för att bli hemskjutsade med orkesterbilen. Tor-Leif och Jukka skrattar gott åt minnet av hur de vid två olika tillfällen körde ifrån Tage som gått ur bilen för att följa en flicka till dörren.

”Vi väntade utom synhåll en stund, sedan körde vi tillbaka. Då han inte syntes till förstod vi att han blivit insläppt, så då åkte vi hem”, skrattar de. Tage ser inte ut att vara speciellt upprörd över tilltaget.

Med fasa och tjusning

Under arbetet med den här texten har jag, som inte ens var påtänkt under ungdomsdansens guldålder, haft möjlighet att bekanta mig med en tid som verkar få många i generationen före min att le lite hemlighetsfullt eller brista ut i nostalgisk sång. Ändå är jag osäker på om jag själv hade velat vara med då det begav sig. Med hjälp av andras minnen har jag levt mig in i dansens virvlar och det med viss fasa. För mig som aldrig varit där på riktigt känns skicket med en pojkhop och en flickhop och turerna kring vem man skulle bjuda upp till vilken dans som mycket främmande, för att inte säga skrämmande. Jag har kallsvettats för de flickor som ville men inte fick dansa, rodnat för de pojkar som blev nobbade och vändats över dem som dansade slutvalsens med någon annan än de tänkt sig.

Samtidigt som jag förfasar mig får jag inte glömma att ungdomsdanserna var en företeelse som lockade publik flera kvällar i veckan och som fick medlemmarna i Tamborito att spendera nästan all sin fritid på scenerna och vägarna runt i Österbotten. Ungdomsdanserna verkar med andra ord ha varit en stor tjusning för dåtidens unga, även om jag själv förmodligen helst hade gjort som min far, dvs. greppat basen, ställt mig på scenen och låtit de andra dansa.